

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminica, Fides, candu concedu ajutoriele. — Pretulu: pe 1 anu 10 fl. pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 40 doideceri, or 3 galbini mon. sunatória. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru seria ad. cam 10 vorbe mari séu mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiecare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 20.

Brasiovu, 25/13 Martiu, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Bance si institute de creditu in Austri'a.

I. Atatu pentrucá se castigamu o ounoscentia mai deaprópe despre cercularea baniloru in alte tieri ale monarchiei afara numai de Ardélu, catu si óresicum cá o pregatire pentru infintiarea in Ardélu a unei bance de ipoteka prevediute chiaru in propusetiunile regesi din 1863, trebue se ne folosimu de timpu si se aruncamu cate o cautatura de si numai rapede, asupra aceluor bance si institute, care mediu-locescu in monarchia cercularea de bani, imprumutari la statu, la particulari, la societati, — pe ipoteka, pe gagi (zalogu) de mana, pe politie girate adica intarite cu trei séu patru subcriptiuni si cunoscute si onorabile, eara uneori si numai, precum se dice, pe barb'a popii.

Bancele de bani, incepundu dela schimbatorii din beserica Ierusalimului si dela publicanii séu v. a. mesii anticiloru Romani, pre longa mari inlesniri ale comerçului si daraveri, au adusu adesea si mari rele preste mai multe tieri si popóra. Intr'aceea treb'a nóstra aici nu este a pune in cumpana binele cu reulu causatu prin banca, ci numai a constatá existintia, cum si modulu lucrarii loru; eara a ne feri si apara de rele, pericule, calamitati si chiaru apunere ce ni se póte trage dela o banca séu alt'a, oh, acéstá e o cestiune carea nicidecum nu se póte deslega cu un'a cu doua. Atata totusi nu ne potemu conteni de a nu insemna indata la loculu acesta, cumca pana candu noi ardeleni ne vomu mai socoti, trage sam'a gándi, sfátui, cumpani in mersulu oelu iute alu melciloru, pana atunci voru veni altii cu bani imprumutati dela bance straine si ne voru cumpara dupa tóte formele mosiile nóstre, riurile si padurile, mineralele si vitele nóstre, dandune pentru ele atati bani, cati se ne fia de ajunsu pentru cumparatu de vinarsu si de tabacu *).

Se incepemu deci cu asiá numit'a

Banca nationala priv. austriaca.

Acéstá banca mai vechia cá tóte, alu carei privilegiu s'a renoitu de curendu prin insasi potestatea legislativa recunoscunduse earasi dreptulu celu eminente de a emite in cerculatiune note de ale sale, are mai multe scopuri si cercuri de activitate, pe care tóte trebue se le cunoscemu. Intr'aceea pentru simplificarea totului se premitemu deocamdata numai doua cifre.

Banc'a nationala austriaca avea de es. in 31 Dec. 1863 adica la incheierea bilanciului, avere curata in auru si argintu numai 110,709.584 fl. v. a.

Din contra note de banca cerculatóre in manile locuitoriloru avea in aceeași di: 396,655.626 fl. v. a.

Din acestea doua cifre inca se cunósce, cumca déca toti ómenii aru merge cá sesi céra dela banca argintu pentru nota, ceea n'ar avea de unde se le dè nici $\frac{1}{3}$ parte din catu este datóre poporului dupa sunetulu cuvinteloru scrise de note.

Atatu inse nu e destulu. Statulu austriacu erá datoriu bancei nationale pe la 31 Dec. 1862 inca 217,289.244 fl. v. a. Din acéstá suma mare statulu a mai platitu ce e dreptu, totusi elu se mai aflá datoriu in 31 Dec. 1863 la banc'a nationala inca cu 105,205.407 fl. v. a.

Toema in dilele trecute se mai plati inca ceva, eara din desbaterile parlamentare se va cunósce si mai deaprópe starea datoriei pasive a statului. Destulu atata, ca banc'a nationala pana atunci nu voiesce a 'si schimba notele sale cu argintu, pana candu statulu nu'i va plati tóta séu mai tóta sum'a cu cata ii este elu datoru. Acéstá suspensiune a platiloru tiene, precum scimu, dela 1848 necurmatu si este caus'a multoru calamitati publice.

Intr'aceea se vedemu ce felu de operatiuni si specule finantiale si comerciale faco institutul bancei nationale.

*) Uti figura docet in Comitatus.

Banc'a nationala face urmatórele trebi: Asemnatiuni de bani. Adica banii, cei ai se tramiti dela o piatia la alta in trebile tale, ii depui la banca séu la filialele aceleia; de acolo ti se da asemnatiune (assignatio, Anweisung) pe aceeași suma catra o alta filiala séu banca dela care vrei tu se'i redici, unde apoi ti se si numera.

Pentru acéstá ostenéla platesci bancei $\frac{1}{5}$ din suta, séu adica 20 cr. v. a. pentru 100 fl. Daraver'a facuta in acestu ramu fú pe an. 1863 de 73,660.118 fl. v. a.

Tréba de escompt. Pe politie suborise de cate trei insi ti se dau bani imprumutu cu 50% pe cate trei luni; inse vai de capulu omului, déca la terminu nu va plati. Asemenea trebi de escompturi face banc'a in 19 piatie negutiatoresci. Sum'a invertita pe an. 1863 cu escomptu a fostu la 367 milióne fiorini, din care numai in Vien'a preste 271 milióne; eara de es. in Brasiovu preste 3 milióne 562 mii, eara in Pest'a preste 15 milióne, in Timisiór'a preste 1 mil. 860 mii.

Se observamu, ca asemenea cifre ne dau totuodata se pricepem proportiunea comerçului din unele si alte piatie.

Imprumutari (pe marfi si pe omenia, inse cu termine scurte) pe acelasiu anu aprópe 30 milióne fl. —

Tréba cu giruri, unde insa si banc'a iti pune politia in cerculatiune, pentru cá se poti plati cu ea, invertitur'a pe anu preste 40 milióne fl.

Imprumutari pe ipoteci séu cautiuni (casa, mosia), sum'a totala din aceleasiu anu preste 62 milióne fl. v. a. Ce vi se pare, inse, ca din acéstá suma aprópe 35 milióne era date pe ipoteci in Ungari'a, eara cam 10 $\frac{1}{2}$ milióne in Austri'a de diosu, in Galiti'a 5 milióne 654 mii, in Boemi'a si Moravi'a aprópe 8 milióne, eara in Transilvani'a numai sum'a neinsemnatóre de 320 mii 171 fl. v. a. ! Pare ca mosiile din acéstá tíera n'aru avea nici o valóre! — Acéstá impregiurare bate la ochi cu atatu mai multu, cu catu legile cambiale (Wechselgesetze) austriace in Ardélu au remasu si dela 1861 incóce in valóre si poterea loru, din contra in Ungari'a nu. Multi proprietari ardeleni au cerutu bani pe ipoteka, inse n'au capatatu.

Banc'a mai da, precum scimu, si statului imprumutu. Ea mai face si alte trebi mai merunte, pe care le si mai trecemu cu vederea.

Destulu ca intorsetur'a intrega (Gesamtverkehr) dela tóte casele bancei nationale au trecut in an. 1863 preste 5 mii de milióne, séu adica cinci miliarde si optu milióne fl. v. a., eara castigulu brutto care se arunca pe capitalulu insemnatu mai insusu 2,435.718 fl. Din acelu castigu se copere spesele curgatóre, eara sum'a prisosítóre se imparte actionariloru.

Banc'a de escomptu a Austriei de diosu. Acéstá banca e de sine si destinata pentru inlesnirea mai alesu a comerçului si industriei din numit'a provincia. Avere ei se suie la 33 milióne fiorini v. a. Poti judeca ce inlesnire mare pentru locuitorii piatieloru, pentruca la acea banca se invertescu pe anu din 3 in 3 luni la 265 milióne fl. v. a.; precum adica unii iau si altii platescu imprumutulu si asiá se inlesnesce fiacare la nevoia sa, déca e cunoscutu cá omu de omenia. Ce e dreptu, ca asemenea banca uneori si perde cate ceva, inse prin daraver'a totala pune ear' la locu.

Cá prin trécatu insemnamu aici, ca la noi ardeleni inca se simte o mare trebuintia, pentrucá pre longa o banca de ipoteka se avemu si un'a de escomptu, oarea in totu coprinsulu tierii se inverta macar numai 25—30 milióne pe anu; atata numai, ca din banii acelei bance patriotice (eara nu straine), n'ar poté fi destinat nimecu pentru ómeni perde-véra, tandale, cartieri (cartofori), predatori, betivi, ci s'aru escompta numai politiele ómeniloru cunoscuti in tóta privintia de muncitori, pastratori petrushi de frica lui Ddiu si de simtiulu de onóre.

(Va urmá)

Resunetu la „Icón'a scóleloru elementare“ (Urmare.)

Dici mai incolo D. corespondinte: ca afara de cateva esceptiuni preotii romani chiamarea loru de inspectori scolari intru nemicu nu-o pricepu, si cá unii binecuvantati de prunci multi inadinsu nu voru, cá se fia scóla in comuna; „te rogu,“ spunene caus'a nevrerei, ca eu nu o pricepu, baremu ca o numesci invederata si pipaita. Pre cei neinsurati 'i numesci de indolenti oatra scóla. Ba si cu acea crima scarnava inca ingresoi caracterulu preotimei romane inaintea lumei: oa „baga in pung'a s'a platisiór'a destinata pentru dascalii, ér' apoi in scóla punu in locu de dascalu cá de marturia cate unu copilandru, ér' de instructiunea relegiósá nimene se ingrighesce.“ Acestea sunt totu-atatea invinuirii nebasate vibrante, in contr'a caracterului nepatatu alu bietei preotimei romane, caror'a déca ai voitu a le cascigá ceva valóre inaintea opiniunii publice, aru fi debuitu se le proptesci cu argumente factice, pentruca e parola de fapte. Pentr'aceea te poftescu d. coresp. in numele aceiasi sante cause, pre carea o-ai imbraciosiatu cu atata ardóre, — te poftescu in numele caracterului oelui nepatatu alu preotimei romane: cá se areti lumei pre acei pseudo-profeti si pseudo-romani, cari voiescu a se ingrasiá din sudórea si sangele romanului, si voiescu a 'si-aredicá lorusi nescari ascernuturi moi de trandavia pre ruilele spiritului romanu numai éri redeseptatu.

Arata-i mamei veduvite pre masterii fii, cari numai pana atunci s'au alipitu de senulu ei celu ranitu de sagetile sortiei fatale, pana candu i-a nutritu cu sangele si laptele ei celu mestecatn cu lacrimi. Fi bunu si 'i numesce pe acei preuti, cari se inavutiescu din veniturile docentiale, cá de se-aru aflá unii cá aceia — ce nu pré crediu — seuitatori de sant'alu loru chiamare facia cu educatiunea poporului moralo-intielesuale, se cada asupra judecat'a si blastemulu natiunii, si altii inca se se ingretiosiedie de atari fapte ucigátorie de dulcea nostra natiune. — Vatem d. coresp. auctoritatea mariteloru oarmuirii besericesci dicundu: „ca in mai multe diecese le lipsesce tóta instructiunea protopopiloru.“ In numele diecesei G. C. Gherlene 'ti-respingu invinuirea cea nebasata, pentruca Ordinariatulu Gherlénu ddo. 20 Martiu 1863 Nr. 666 a emis una „Instructiune pentru protopopi cá directori scóleloru traptuali“, acést'a ouprinde mai multi §§ in sene, placa si ti-o procurédia si-o citesce, lasandu neamintite alte multe ordinatiuni diecesane, pentru inaintarea invetiamentului elementariu 'stradate. — Sumu convinsu, ca si celelalte ordinariate diecesane de ambele confesiuni romane au emis astufeliu de instructiuni scolare. —

Amintesci d. coresp. si despre sucesulu celu stralucitu alu unor'a scóle elementare bucinatu prin foile publice; si eu inca citescu foi romane, si nu mi s'a pré datu inainte astufeliu de termini bombastioi; dar' de s'au si facutu cunoscutute publicitatei unele sucese indestulitórie ale examenelor elementarie, s'a facutu, cá dupa proverbulu „exempla trahunt“ se capete indemnu si cei debili la angeru. Er' de s'a falitu si cate unu „gura mare“ astupai gur'a, dar' nu comengi si pre cei nevinovati. Si se 'mi-credi d. ca si afara de esamenele bucinate prin foi, se mai dau esamene inca, si mai imbucuratórie. — Apoi 'ti-place a sci d. coresp.: ca in natura nu se da saltu, asiá neci in desvoltarea popóraloru cea intielesuale; pentru-aceea asta-data te indestulesa cu sucesulu scóleloru nóstre de pana acuma singuru prin sprigionirea preotimei cu crucea in frunte-doveditu, si de n'a corespunsu acelasiu acceptarei nóstre, nu preotimea, ci altii póta vin'a decadentii causei scolare.

Acuma se incaiera d. coresp. deosebitu de protopopi, dicundu: ca si carii mai facu visitatiunea canonica, o facu tómn'a, candu scólele sunt inchise, — ca se póta catra dascalii nu cá inspectori de scóla, ci cá despoti s. o. l. — Dupa sciinti'ami din viéti'a practica cascigata sciu protopopi dearondulu, carii ne'ncungiuraveru de dóue ori cu ocaziunea aloru dóue esamene semestrali si-visitédia scólele traptuale, fara de a trage diurne, ba suferindu tóte incomoditatile, ou oari e impreunata sórtea bietiloru preuti romani reu prevediuti.

Er' cá se crédia cei de-o credintia cu d't'a, cumca esercedia protopopii despotismu asupr'a docentiloru, se ne numesci in publicu vre-un'a fapta despotica a ori-si-caruia protopopu, ca crediu, ca respectivulu va fi in stare de a dá peptu cu represaliele necrutiatórie ale d-tale. — Séu dóra sunt despoti acei protopopi — inaintea d-tale — carii voindu a sustiené auctoritatea chiamarei docentiale, pre invetiatori ei supunu unei discipline strinse, si supraveghiédia preste toti

pasii densiloru, cá nu cumva — fiindu neesperti-se aluneco in unele carari retacite contrarie chiamarei densiloru. — Er' acea invinuire nebasata, ca dóra unii protopopi aru fi de parere: ca „pana ce alte natiuni au scóle, de ce se mai faca si romanii,“ cade de sine inaintea faptei complinite: cumca in locu se oeroe romanii scólele elementarie ale strainiloru, intr'a romaniloru in unele comune se afla baieti de natiunalitati ne-romane, si dicu „Tatalu nostru“ romanesc.

In urma te incerci d. coresp. a desvinovati pre autoritatile politice, cá nu cumca se credia lumea, ca si densele sunt caus'a decadintiei scóleloru nóstre elementare, dicundu: ca: „au incetatu confaptuirea autoritatiloru politice la infintiarea scóleloru popularie, pentruca besericile cele autonome au trasu la sine dreptulu absolutu de a ingrighi despre scóle, — si armele loru (a besericaniloru) celea spirituale neci cá de inceroare nu sunt de adiunsu; ér' autoritatile civile nu le dau neci unu ajutoriu din cauza: cá se nu vina in conflicte scorbóse cu capii besericesci, carii cu tóta ocaziunea se provóca mereu candu la autonomi'a besericesca, candu si la Concordatu. — Ca besericanii se paru a sustiené unu dreptu de proprietari ai scóleloru, si unu feliu de tutoratu preste tóte generatiuniile.“ — Si ce e si mai infioratoriu pentru unu sufletu iubitoriu de dreptate, d. coresp. intr'acolo 'si-tientesce conclusiunea: cá si cum preotimea si generalminte statulu preutiescu aru fi adusu natiunea in periclulu de a se desnatiunalisa.

Nu sciu se fia emisu oarmuirea politica veru-un'a ordinatiune inalta, prin carea se fi facutu cunoscutasi starea conlucrarei autoritatiloru politice in privinti'a infintiarei si inaintarei scóleloru popularie, ci din contra amucetitu multe, si din nou marit'a ordinatiune a inaltului ces. reg. Guvernu transilvanu ddo. 7 Augustu, Nr. 14861 in acareia tenóre li-se impune iurediptiuniloru politice subalterne, cá se dè mana de adiutoriu energicu preotimei in obiectulu scóleloru popularie. — Apoi 'ti place a numi besericele nóstre cá din batujocura, autonome.

Macaru de aru fi adevrata, ér' nu numai paruta, — camu asiá, titulus sine vitulo' — autonomi'a besericiloru nóstre.

Séu te intrebu d. coresp.: Veditu-ai, séu auditu-ai veru-un'a societate autonóma, fara de adunari periodice constituita din membrii aceleasi societati? Si asiá póte fi veru-un'a beserica autonóma, fara de sínóde provinciale, diecesane si traptuale, conchiamate de catra capii respectiveloru beserice dupa urginti'a impregiariloru si a lipseloru intetitórie? — Totu-odata ne rogamu, numescene pre Cutare Mar. Capu besericescu, Care se se fi incaieratu de veru-unu membru alu oarmuirii politice: pentruca acést'a a imbraciosiatu caus'a scóleloru popularia cu adevrata caldura! — Asia-i! oarmuirile politice singuru atunci recunoscu beseric'a nóstra de autonóma, candu acést'a i cere man'a de adiutoriu spre inaintarea causei relegiunei si a scóleloru, dela a carora buna-stare aterna si prosperitatca patriei, — a natiuniloru colocitórie — si cu consecuintia a intregului statu. — Apoi te induri d. c. a-plesni in facia pre beserica cu invinuirea de a-si arogá tutoratu preste tóte generatiunile. — Acést'a-i meritulu, ér' nu demeritul beserice; pentru-ca ea nea pastratu supt scutul senului ei celu fidele; relegiunea, natiunalitatea si schintea desvoltarei intielesuale, ei i se cuvine dar' chiamarea de a demarca mersii invetiamentului elementare; fiindu-ca omulu din senulu maicei s'ale carea 'lu nasce, nemedilocitu trece in braciele beserice, si numai dupa acea in legatur'a statului, beseric'a cresce natiuniloru fii credintiosi, si statului civi resoluti. — Er' de periclulu desnatiunalisarei din partea beserice casunandu nu te cuprinda frica, d. cor., deórace besericanii nu pré mergu inainte cu esemplu pre acést'a cariera, apoi 'ti place a sci d. c. oa „exempla trahunt“ si romani mireni si de nu cu totulu renegati, — si de aeia, carora li place a naegá prin oceanulu principialoru politico-natiunale siedindu pre d'cúe luntre — cá candu aru incepe a se cufundá un'a se póta sari in cealalta — sunt asiá de desi cá si ciórele negre; ér' din tagm'a preutiesca asiá de rari, cá si ciórele albe. —

Se me ierte on. publicu cetitoriu, cá se'mi dau si eu — pe scurtu — parerea in obiectulu scóleloru nóstre elementarie; me voiu restringe a atinge, oa unde diace caus'a decadintiei scóleloru nóstre, si totu-odata voiu indegetá si nescari medilóce — dupa parereami individuale apte — spre aredicarea scóleloru nóstre din noianulu decadintiei. — Se fi convinsu d. c. ca nu numai d-t'ale ti-a insufiatu o grigia starea cea pre alocurea fórte desolata a scóleloru nóstre popularie; ci si pre altii i-au adusu la un'a cugetare adunca despre medilócele prin cari i-saru póte sucurge causei scolare; dar' mai

vertosu partea preutimei recunoscatória de inalt'a s'a chiamare, este cuprinsa de un'a grigia panica facia cu viitoriulu scóleloru popularie, cá nu cumva acelea — asemenea unor mlatitje tenere — se se usuca inca inainte de a fructificá poporului insetatu de lumin'a civilisatiunei. — Inse vin'a decadintiei scóleloru nu se póte asorie singuru preutimei, de órace insu'ti marturisesce d. coresp. : ca poporulu saténu numai de sila 'si da pruncii la scóla, numai de sila prestédia solutiunea doctentiale si dealtumintrea fórte pucina facia cu sublim'a chiamare a unuia docente; ér' de alt'a parte totu d-t'ale 'ti place a marturisi: ca preotii nu potu esercea sila asupra poporeniloru, pentruca loru le lipsesce potestatea esecutiva, si 'si capeta pana de tóte dilele din man'a poporului, ér' armele spirituale nu sunt de adiunsu. Si éta totusi d. cor. frange batiulu singuru asupra preutimei, baremi ca insusi i marturisesce neputinti'a. Dar' prin a cui vina a decadiutu caus'a scóleloru popularie? Asiá dara! ea si prin acelora in acorara mani este depusa puterea esecutiva! Si in acorara mani sta puterea esecutiva?

In manile diregatorieloru politice, dar' in obiectulu scóleloru unii dór' nu o manutienu séu de locu, séu numai óa se 'si mantuésca urechi'a inaintea opiniunei publice. — Mai vertosu domni judi . . . au oele mai aspre ordinatiuni dela inaltele oarmuirii politice emise in privinti'a imbraciosiarei causei scolarie; se vedemu dar' cum 'si eserceadia postestatea esecutiva in ramulu acest'a alu faundeloru! Cu ce zelu pasiescu la aredicarea edificialoru scolarie? la intemeierea solutiuniloru, si facerea contracturiloru statornice doctentiale, la scóterea solutiuniloru doctentiale, si la silirea poporului se 'si-dè pruncii la scóla? Se vorbésca faptele. (Va urmá.)

Congresulu serbescu. Soimu, cumca s'a alesu o comisiune din partea congresului, care dimpreuna cu romanii se esamineze postulatele romaniloru spre a refera congresulu serbu din Carlovic; opusatiunea congresului inse condusa de Dlu Cernovic nu da pré multe prospecte pentru vre-unu resultatu bunu pe calea congresului, inse romanii sunt determinati a nu cede din dreptulu ce li-se cuvine, cu atatu mai vertosu, ca si representantulu regimului le spriginesce drept'a causa. In 16 Martiu declarara insii patriarchulu si episcopii, ca conclusele congresului le acceptésa numai cá membri ai congresului, ér' cá membrii sinodali 'si pastreza dreptulu de-a reflectá si a luá pusatiunea dispunatória in cestiunea monastiriloru.

Despre conchiamarea dietei Croatiei inoanua esitu neci o scire oficiósa, si operatulu conferintiei banale inca se afla suptu esamenu la curte; ér' despre diet'a Ungariei se crede, ca numai coló catra tótna tardiu se va convocá, cá m deodata cu intratulu in iérna.

Dela senatulu imperialu.

Érasi signalisá „Pres'a“ de Vien'a eventualitatea, ca m. Schmerling, Lasser si Hain vréu a se retrage si ministrulu de statu 'si ar' fi si datu dimisiunea, adauge apoi, ca gubernatorii din Boemi'a, Moravi'a, Triestu — tocma ar' fi conchiamati la Vien'a, cea ce inca ar' insemná ceva; inse „Pres'a“ se basésa numai pe dechiararea d. de Schmerling, care disese, ca elu s'ar' bucurá de aceea di, candu va siedé pe aceleasi banci cu deputatii. In fapta inse veni ministeriulu in strimtóre atatu in siedinti'a domniloru din 17 unde c. Wickenburg combatendu reportulu favorabilu ministeriulu dede dreptate comisiunii de controla in privinti'a celoru decise in cas'a deputatiloru ad. in obiectulu reportulu alu doilea alu comisiunii de control'a detoriiloru de statu, si cu tóta opunerea min. Plener, cas'a domniloru inca primi punctulu alu 5-lea, care suna, ca comisiunea e competenta a controlá tóte operatiunile finantiale despre tóta detori'a statului, tocma dupa cum pretinse si cas'a deputatiloru, ceea ce se si primi. Operatiunile imprumutulu de 70 mil., care chiaru dupa judecat'a baron. Rothschild nu se tienu, ca ar' avé unu resultatu favoritoriu, inca nu placura si asia cas'a de susu inca dede unu semnu de cointielegere cu opositiunea casei de diosu in obiectulu dreptulu constitutionalu si alu competatiiei senatului de a controla tóte detoriele.

Scaderea contributiunii pe capu pentru Ardélu inca o primi cas'a de susu in tocma cum fú ea primita si in cas'a de diosu.

Cas'a deputatiloru. Siedinti'a 33 din 18 Martiu. Scimu din Nr. 18 propunerea dep. Berger, elu acum luandu ouventu desfasiurá propunerea cea momentósa pentru consti-

tutiune, care vré se precisese § 13 astufeliu, incatu regimulu se nu'lu póta aplicá, candu si cum va vré, ad. candu nu e adunatu senatulu imperialu regimulu se nu póta intreprinde ori ce mesuri va vre, oi numai cele urgente, cari nu se potu amaná, neci se esplice § 13 dupa vointia si apoi se respunda senatului adunatu, ca cutare mesura e unu actu alu esecutivei si senatulu se nu aiba a face alta, decatu dandu din umeri se primésca in cunoscentia cele referate. Berger numesce propusatiunea s'a, ca e prob'a de focu pentru stabilitatea constitutiunii senatului imperialu, care va face lumina, déca e se ne mai trudimu fora scopu si fora resultatu in cerculu unui constitutionalismu numai la parere, si acést'a propunere se face, cá unu protestu in contra esplicarii regimului, pentruca pana candu nu se va precisá si chiarificá § 13, pana atunci nu avemu neci o constitutiune, ci numai una umbra de oconstitutiune si si acést'a numai de formalitate. Cas'a primi propusatiunea d. Berger de a se alege unu comitetu de 9 membri, cari se repórtese casei asupra acestei cestiuni. Membrii alesi sunt: Berger, Vaser, Hassmann, Pankratz, Zimmermann, Lapenna, Pratobera, Grocholski si Kuenburg.

Com. finantiale a decisu in privinti'a pertractarii bugetulu pe anulu 1866, cá cas'a se incredintiese si acestu bugetu unei comisiuni de 36, alese din intréga casa, care numai atunci se reportese dupa ce va fi emisa legea finantiale séu de bugetu pe 1865.

Calea de feru. In siedinti'a de luni dechiará ministrulu de finantia in comis. respectiva, oa in principiu nu e in contra propunerii lui Skene (care suná, cá drumulu de feru in Ardélu se 'lu faca statulu cu spesele s'ale — pana la Belgradu) numai catu emiterea obligatiuniloru de statu cu 70% i se pare camu daunatiósa. Intru acestu stadiu se afla dar' acum drumulu de feru. — Ne tememu, ca imbulsinduse obiectele bugetarie caus'a drumulu de feru nu se va mai puté luá inainte.

In siedinti'a din 18 comisiunea de finantia isi fini elaboratulu seu, lucrulu celu mai greu si mai importantu si in sourtu vomu vedé nesce lupte parlamentari fórte infocate. —

— Archiduces'a Gisela serenisim'a fia a imperatului se afla din ce in ce totu mai bine.

Cronica esterna.

ROMANIA. Bucuresci 7 Martiu. Infricosiat'a furia a elementulu ecsundatoriu, a apeii Dimboviti'a, a casianatu aici multe daune ba periclitatu si vieti de ómeni. Valea cotroce-niloru, Gorganii, Isvorulu, Strata Mihaiu Voda pana la podulu gurlei, totu Dudescu, totu Antimulu, suburbiile lui Radu Voda, Vitanii si totu campulu Filaretulu erau dela 1 pana catra 6/3 numai o unda; sute de familii si mii de ómeni si au perdutu si case si totu ce avura in ele. Provocari din tóte partile facura de se intrunira unele comitete spre a intinde ajutória la nenorociti. Asia, ajutória la fratii periclitati; se caute fiacare din partesi a'si tramite ajutoriulu indurarii crescinesci. — In senatulu Romaniei D. Sen. Scarlatu Rosetti a propusu a se lua initiativ'a din partea senatului cu deschidereá unei subscriptiuni in favórea nenorocitoru, care se si incepú subscriindu D. S. Rosetti 1000 lei, altii cate 1-2-300.

Si in Brasiovu au facutu unii pasi pentru a se capatá concesiune mai inalta de a se aduná ceva adiutóre, si maistrulu de posta Franciscu Körner a si depusu spre scopulu acést'a 10 fl.

— Min. justitiei din Romani'a prin o circulare din 22 Febr. face cunoscutu presiedintiloru de tribunale, ca vendi- rile si cumpararile de proprietati nemisicatórie facute de supusii prusiani, cari sunt domiciliati in Romani'a, au se se legalisese, fienduca si Prusi'a si Hanover'a dau asemené dreptu supusiloru crescinesci. —

— Camer'a in siedintie secrete a discutat unu proiectu pentru intreprinderile lucrariloru publice de ori-ce natura pe calea concesiuniloru, date la companii si capitalisti; alte proiecte, pentru canalisarea orasiului si infintierea de cheiuri pe tiermarii riului Dimbovitia.

— Unu consiliu permanentu de instructiune publica inca s'a constituitu. Functiunile sunt onorifice, inse totusi retribuite cu cate 800 lei pe luna; ér' la Iasi se deschide unu alu 2-lea gimnasiu dupa votulu camerei legislative, care a acordatu 48 mii lei necesarii la fundatiune. Personalulu profesorulu este si numitu si sanctionatu.

Acestu institutu se va numi la Santu Sava, cá si celu din Bucuresci si o. Iasi va avé cu acesta alu 2-lea gimnasiu, caruia i uramu se escrésca fericitu si intr'o universitate.

GERMANIA. Prusi'a. Berlinu 16 Martiu. Neoi

unu regimu in tóta Europ'a nu are atatea conflicte, cate are Prusi'a. Conflictu cu Austri'a, care in not'a din urma a cont. Mensdorff nu vre a recunósce Prusiei neci unu dreptu echisivu la ducatele albingice, ci numai dreptulu de composesoru cu ea, e in conflictu cu federatiunea germana, care isi tiene dreptulu de a dispune singura despre d. Holstein, care face parte din federatiune, e in conflictu si cu ducatele, cari nu'si dau bucurose autonomi'a din mana, in conflictu si cu opiniunea publica européna, ca nu respectésa drepturile de respectatu, ci aplica dreptulu uliului; ér' celu mai mare conflictu e conflictulu cu poporulu s'au, cu cas'a deputatiloru, care nu se invoiesce neci decum cu presiunea regimului in caus'a bugetului. Regimulu ad. inca pune conditiuni pentru invoire cu cas'a deputatiloru, care nu vré se concéda intregulu bugetu neci chiaru pe celu militaru asia, dupa cum vré regimulu, ci bugetu numai pentru 180,000 fetiori si servitiulu militaru numai de 2 ani, regimulu inse dice, ca pusatiunea Prusiei de acum pretinde o putere armata mai tare, pentru ca relatiunile europene de acum ceru o pace armata, apoi cu sistemulu de a se pone fetiori in locu reg. nu se invoiesce necidecum dicundu, ca Prusi'a are lipsa de una armata regulata gat'a de bataia, apoi sistemulu de militi'a tierii séu de armarea poporului nu e de neci o tréba. Cas'a deputatiloru nu voiesce a lasá nemicu din dreptulu seu de a decide despre bugetu, si déca regimulu va desface éراسi cas'a deputatiloru, apelandu la poporu, nu se mai crede, cá viitorii representanti — déca nu voru fi toti oficiali séu idioti alesi prin presiunea regimului cá in Romani'a — se faca majoritate pentru regimu. Cris'a de acum intre constitutionalismu si absolutismu culminésa dar' in Prusi'a mai multu decatu in vercare din celelalte state europene. —

FRANCPA. Parisu 18 Martiu. Dupa o desbatere infocata, in care se descoperira opiniunile si credinti'a senatului Franciei facia cu tóte cestiunile urgente senatulu primí adres'a la cuventulu de troniu in 18 Martiu cu 130 in contra numai la 2 voturi.

Respuusulu imperatului catra deputatiunea, care ei inmanuà adres'a fú urmatoriulu: Totudéuna amu o viua multumire a vedé, ca actele regimului meu se pretinescu dupa dreptate de catra primulu corpu de statu. In totu anulu la inceputulu desbateriloru simtiesce omulu unu feliu de neodihna, incatu ar' dice, ca deosebirea pareriloru ar' trebui se impedece tóta comun'a cointielegere, inse indata adeverulu se lamuresce; nuorii se imprascie, anemele se linistescu si adres'a votata mai cu unanimitate dovedesce profund'a cointielegere intre regimu si adunarile consultative, cum dice Montesquieu.

Se nu ne plangemu despre vocele disonatórie, pana candu ne concedu a ne gratulá despre armoni'a, care unesce membrii adunarii in unic'a idea a stabilitatii, a ordinei si a progresului. — Fiti talmacitori sentimentelor mele si a increderei mele in intieptiunea si patriotismulu senatului.

In Itali'a votá camer'a in 13 Martiu stergerea osindei la mórte afara de casurile prevediute prin legile militari de marina si brigantagiulu séu hotiele politice.

Literariu. Cu viua placere si cu nespusa bucuria anunciamu on. nostrii cetitori ca a esitu la lumina „**Fóia societatii**“ pentru literatur'a si cultur'a romana in Bucovin'a Nr. 1, 2 si 3 in 72 pagine in octavu elegantu, e data in 1 Martiu 1865. Cupriusulu acestoru 3 numeri este: Protocolulu adunarii generale I. a Societati pentru literatur'a si cultur'a romana in Bucovin'a. — Despre insemnanti'a refrenului de o „Lere Dómne“ din colindele romane, despre tempulu ivirii si despre insemnatarea loru. — Trei umbre. — G. Filangieri „despre legislatiune“, detorintiele scriitoriloru. — Poesii: Bucovin'a. Am spusu floriloru. . . . Invocare. — Scurta privire asupra gramaticei de A. Pumuliu. — Tientiarii, unu studiu etnograficu. — Teatrulu nationalu in Cernauti. — Publicatiuni oficióse ale comitetulu societati. —

Redactoru respondiatoriu si editoru este: Dlu **Ambrosiu Dimitrovitia.**

Ese la lumina in Cernauti, cu tipariulu lui Rudolf Echardt.

Fóia resp. va esi la inceputulu fia-carii luni, celu pucinu cate 1 cóla si diumetate. Pentru membri pretiulu pe anu e 2 fl. v. a.; pentru nemembri 3 fl. v. a. Afara de Austri'a pe anu 1 galbenu. Unu numeru singuru pentru membri 20 cr. v. a.; pentru nemembri 30 cr. v. a. Inserate in limb'a romana se primescu cu pretiulu de siru 6 cr. v. a. Prenu-

meratiuni se facu la administratiune, éra corespondintie literarie se tramitu la redactiune. Redactiunea si administratiunea se afla in localitatile societati in Cernauti. Corespondintie nefrancate nu se primescu; scriptele nepublicate se voru arde dupa 1 luna. Numerulu 4 se va tramite numai acelor'a, carii pana in 1 Apriliu 1865 voru fi respunsu banii prenumeratiunii la administratiunea foii.

Vomu mai revini la unele pasage ale Fóiei, careia ei dorimu o viatia nestorica, si plina de cele mai dorite rezultate pentru binele natiunei!

„**Istori'a lui Iuliu Cesare**“ de imperatulu Napoleonu III. ese in traducere in limb'a romana intréga, in 3 tomuri si in formatulu originalulu pe chartia velina si editiune eleganta. Pretiulu e defiptu pentru tóte trele tomurile numai 9 fl. v. a. ad. cate 3 fl. de unu tomu, pe candu originalulu costa 6 fl. si tecstulu germanu 4 fl. 50 cr. de tomu. Pe longa acést'a se va mai alaturá si 1 atlasu de 50 mape, din care va costá fasciór'a cate 3 fl. v. a. separatu de pretiulu tomurilor.

Traducatoriulu d. **Alexandru Romanu** profesoru la universitatea r. si Redactorulu „Concordiei“ in Pest'a a facutu si pasii cuviintiosi pentru auctorizarea traducerii romane, si fara intardiare deschide si prenumeratiune la intregulu opu. Banii se se tramita in scrisori francate sub adres'a Dlui A. Romanu si pretiulu tomului I 3 fl. inainte, cum va urmá si cu celelalte tomuri. Cei ce voiescu a primi si fasciór'a de atlasu au se respondá 6 fl. v. a. Tom. I va esi pela finea lui Aprilu, si colectantii primescu dela 10 esemplare 1.

Importanti'a opului acestuia se vede fórte bine din prefaci'a cunoscuta on. cetitori. Unu asemené opu istoricu, care tractésa despre organizatiunea politica, religiósá si militaria a vechiloru romani cu analogia la fapt-ile si ideele lui Napoleonu III. se recomanda de sene. Avemu inse cu totii detoria a dá concursu din tóte partile d. intreprindiatoriu alu traducerii, pentrucá, cu unu opu importantu cá acést'a se se póta imbogati si literatur'a limbei romane, cum se imbogatiescu celelalte din tóta Europ'a. —

Avisare. Intielegundu dintr'o epistola a tatalui meu, ca dupa departarea mea din loculu nascerei, in comitatulu Zarandu, unii inimici ai mei' carii neputendu-'mi altu cum fi periculosi, — respandira faim'a, ca fiindu eu in Baitia, aci fi predatu pre unulu óre cine de acolo, de 500 fl. séu chiaru galbeni, cu carii bani apoi amu fugitu in Principatele Danubiane, — si eruindu-me politicesce, nu asi fi de aflatu.

Asia dara, atatu spre sciinti'a si cunosciinti'a aceluia, care dice a me fi cercatu in Baitia, catu si spre a acelora, carii aru avé ori si ce afacere cu mene, — amu onóre a-i incunosciinta, ca nu sumu fugitu in Principate; ci me affu in Aciaua comitatulu Zarandu, cá diurnistu la inclitulu judetiu cercuale. — Aciaua 15 Martiu 1865.

Constantinu Groza Colini, diurnistu.

Nr. 875 — 1865.

CONCURSU.

Pentru inlocuirea postulu vacantu de unu fisicu pentru scaunulu Mediasiolu in Transilvani'a cu scaunulu oficiulu in Mediasiu, cu emolumentu: salariu anualu de 500 fl. v. a. si cu adausulu diurnelor si sistemisate dupa dile si miluri in calatoriile oficiale, se escrie concursu pana la 1 Maiu a. c.

Doctorii de medicina dorindu a competi se binevoiésca a si tramite petitionile s'ale instruite pana la terminulu memoratu, la acestu magistratu.

Mediasiu in 11 Martiu 1865.

Magistratulu urbanu si scaunulu.

Cursurile la bursa in 24. Martiu 1865 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 24 cr. v.
Augsburg	—	—	109 „ — „
London	—	—	111 „ 30 „
Imprumutulu nationalu	—	—	77 „ 75 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	70 „ 85 „
Actiile bancului	—	—	797 „ — „
„ creditului	—	—	182 „ 70 „

Ecsemplare se mai afla pentru doritori de a prenumera la acesta foi.